

Maak van gezondheid een politieke zaak

Editio

Doorgaans denken we dat politiek een concept is dat gaat over verkozenen, hun debatten in het parlement of op televisie, en dat het algemeen slaat op de manier waarop overheidsinstanties handelen. We spreken dan over ‘deze of gene beleidsmaatregel in het onderwijs’, ‘de politieke programma’s van partijen’, of ‘de politieke spelletjes’. Het is trouwens ook gangbaar om te willen ‘depolitiseren’. Dit zou getuigen van deugdzaamheid. ‘Benoemingen depolitiseren’, of ‘de administratie depolitiseren’. Dit idee hangt nauw samen met de participatie en haar wisselvalligheden.

Nochtans bestaat er nog een andere visie op politiek, namelijk de meer fundamentele opvatting dat politiek gaat over macht en de uitdrukking ervan. Zich interesseren voor politiek is dan kijken naar de manier waarop ons dagelijks gedrag wordt gereguleerd, gestructureerd en vormgegeven. In deze opvatting, in detail uitgewerkt door de filosoof Michel Foucault, omvat politiek meer dan de gangbare aspecten die bijvoorbeeld met partijen te maken hebben. Het gaat dan zowel om de manier waarop overheden het actieterrain van burgers structureren, als om de manier waarop burgers dagelijks machtsrelaties met elkaar aangaan. In plaats van vast te houden aan een institutioneel of partijpolitiek beeld van politiek, wordt ‘politiek’ gezien als een vorm van macht die wordt uitgeoefend en uitgedrukt. Zich interesseren voor deze opvatting is relevant bij het lezen van de

artikels in dit nummer van *Gezondheid & Samenleving*. Het laat immers toe om naar waarde te schatten hoe ze ertoe bijdragen om van het domein gezondheidszorg terug een politieke zaak te maken. Met andere woorden, om te kijken naar de machtsverhoudingen die er spelen, de ongelijkheden die er tot uiting komen en de drijfveren achter de kenmerkende manieren van handelen.

De drijfveren achter manieren van handelen staan precies centraal in het artikel *Klimaatverandering en engagement*. Hierin werpen we een nieuw licht op het drieluid ‘kennis – bezorgdheid – actie’, als het gaat om de gevolgen van klimaatverandering. Onze analyses zijn gebaseerd op de antwoorden op een vragenlijst die op grote schaal is verspreid. De resultaten tonen dat het wellicht niet volstaat om burgers te informeren over de omvang van de klimaatverandering om hen aan te zetten tot aangepast gedrag op dit vlak, net zoals het wijzen op ongezond gedrag ongetwijfeld niet volstaat opdat een samenleving het automatisch achterwege zou laten. Maar een van de meest opvallende resultaten van onze studie is dat mensen die op economisch of gezondheidsvlak kwetsbaarder zijn, enerzijds minder goed geïnformeerd lijken te zijn over klimaatverandering, maar anderzijds wel een grotere bezorgdheid tonen dan meer goeie mensen. Deze vaststelling zou belangrijke gevolgen moeten hebben voor de manier waarop het klimaatveranderingsbeleid wordt uitgewerkt. Ze zou tevens belangrijke vragen moeten oproepen als het gaat om het identificeren van de hefboomen voor diepgaande verandering die collectief gedragen en aanvaard zijn. In het bijzonder concluderen we dat als de gevolgen van klimaatverandering ook gezondheidsaspecten omvatten, er allicht een belangrijke rol is weggelegd voor de mutualiteiten: informatie verspreiden, het debat stimuleren, populariseren, verbinden, actie collectiviseren, enz. Kortom, het politieke veld betreden.

Bovendien, als we alle mechanismen (reglementair, technologisch, zelfs architecturaal) die ons gedrag structureren als politiek beschouwen, dan blijkt ook het onderwerp van de studie *De toegankelijkheid van het zorgtraject rond een bevalling*, bij uitstek politiek te zijn. Het betreft een kwantitatieve studie op basis van een vragenlijst die door meer dan 2.900 moeders werd ingevuld, in combinatie met facturatiegegevens waarover CM beschikt. Ze beschrijft de verschillen in het pre- en postnatale traject dat vrouwen ervaren, afhankelijk van de kaders die hen worden opgelegd – meer bepaald volgens hun sociaal-economisch niveau. Hoewel ons sociaalzekerheidssysteem ontegensprekelijk performant is, kan toch vastgesteld worden dat die kaders in een ongelijke samenleving verschillende structuren, uitvoeringen en effecten hebben. Zo blijkt een vrouw met recht op de verhoogde tegemoetkoming haar bevalling op een gans andere manier te ervaren dan een vrouw die het financieel beter heeft. Een korter ziekenhuisverblijf, beperktere postnatale zorg en een grotere relatieve financiële last. Politiek, in de Foucaultiaanse betekenis van het woord, komt tot uiting en wordt geanalyseerd tot in de kraamafdeling.

Tot slot leveren we in dit nummer ook een bijdrage aan de fase voorafgaand aan elke intrede in de politiek: documentatie. Als we willen begrijpen wat de drijfveren zijn achter de manier waarop we geneesmiddelen gebruiken, en hoe deze passen in een regelgevend en maatschappelijk kader, moeten we eerst en vooral veranderingen in geneesmiddelengebruik in de loop van de tijd monitoren, beschrijven en documenteren. Passend binnen deze logica, geeft het artikel *Trends in het gebruik van geneesmiddelen bij kinderen jonger dan 18 jaar*, gebaseerd op CM-facturatiegegevens van 2013 tot 2023, antwoord op drie vragen: (1) Wat is de trend in het geneesmiddelenge-

bruik door jongeren onder de 18 jaar? (2) Welke geneesmiddelen worden het meest gebruikt, afhankelijk van de leeftijd? en (3) Zijn deze geneesmiddelen geregistreerd als geschikt voor gebruik door kinderen? Twee resultaten verdienen in het bijzonder onze aandacht. Vooreerst is de vastgestelde toename in het gebruik van geneesmiddelen bij psychische stoornissen verontrustend. In de toekomst is verder onderzoek nodig om deze toename verder te detailleren en de achterliggende redenen te begrijpen. Verder roept ook de afname in het gebruik van de anticonceptiepil onder jongeren vragen op. Het zal belangrijk zijn om deze vaststelling verder te duiden binnen de bredere context van de anticonceptiemethoden die jongeren gebruiken, hun gedragingen en hun seksuele gezondheid. En meer in het algemeen zal het, gezien deze cijfers, in de toekomst nuttig zijn om deze resultaten in het collectieve - en dus politieke - domein van gezondheid te plaatsen. De gegevens in dit artikel vragen om verder werk.

Het woord 'politiek' heeft een slechte bijklank. Volgens sommigen moet alles gedepolitiseerd worden. Dit is trouwens een algemeen waargenomen trend nu een zogenaamd neutraal managementvocabulaire zich in vele domeinen van de samenleving verspreidt. En toch, zichzelf dwingen om vraagstukken – zelfs de meest technische – met een politieke bril te lezen, laat toe ze vanuit een andere invalshoek te belichten en de nadruk te leggen op de principes die worden uitgedrukt, de machtsverhoudingen die er spelen en de ongelijkheden die ze aan het licht brengen. Dit kan ons alleen maar aanmoedigen om een politieke analyse van gezondheid na te streven.

Nicolas Rossignol
Verantwoordelijke Studiedienst CM-MC